

FINANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

• İhsan AKAR •
Vergi Denetmeni

• Belma TÜRKCAN •
Vergi Denetmen Yrd.

GİRİŞ

İşletmelerin orta ve uzun vadeli finansman yöntemlerinden birisi olan finansal kiralama(leasing) işlemleri ile ilgili ilk düzenleme 28.06.1985 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren ve özel bir kanun olan 3226 Sayılı "Finansal Kiralama Kanunu" ile yapılmış olup 01.07.2003 tarihine kadar gerçekleştirilen finansal kiralama işlemleri için bu kanun hükümleri uygulanmıştır. Bu tarihe kadar yapılan düzenlemelerde finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili ayrıntılı bir düzenlemeye gidilememiştir.

01.07.2003 tarihinden itibaren yapılacak finansal kiralama işlemlerinde uygulanmak üzere ise 23.04.2003 tarih ve 25088 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4842 Sayılı Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanunun 25. maddesiyle eklenen mükerrer 290. maddeyle, finansal kiralama işlemlerinin usul ve esaslarına ilişkin önemli değişiklikler yapılmıştır. Diğer taraftan uygulamaya açıklık getirmek üzere 319 Sıra Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği yayımlanmıştır.

Finansal kiralama işlemlerine ilişkin getirilen yeni düzenlemeye paralel olarak, VUK.nun 175 ve mükerrer 257. maddelerinin verdiği yetkilere istinaden 31.07.2003 tarih ve 25185 sayılı Resmi Gazete'de 11 Sıra Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde, Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve Hesap Planı Açıklamaları ile ilgili düzenlemeler yapılarak, finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili ayrıntılı düzenlemeler yapılarak, işlemlere uygun hesap kodları ve isimleri belirlenmiştir. Böyle bir yasal

düzenlemeye gidilerek, uluslararası muhasebe standartlarına uygunluk sağlanmış ve muhasebe kayıtlarının, muhasebenin temel kavramlarından özün önceliğine göre yapılması öngörülmüştür.

II- FINANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

A-KİRACIYA İLİŞKİN FINANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Kiracı tarafından finansal kiralama konusu iktisadi kıymet, kullanım hakkı olarak "265 Finansal Kiralama Hakları" hesabında KDV'si ile birlikte aktifleştirilecek, karşılığında ise gelecek dönemlere ilişkin ödemelere ait borç pasife kaydedilecek. Borçlanma ile ilgili olarak "30-Mali Borçlar" hesap grubunda "301- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar" hesabı açılmış olup, finansal kiralama işlemleri ile ilgili kiracıların finansal kiralama yapanlara olan ve vadesi 1 yılı geçmeyen borçları "301- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar"; vadesi 1 yılı geçen uzun vadeli borçlar ise "401-Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar" hesabına alacak kaydedilecektir.

Finansal kiralamanın yapıldığı tarihteki kiralama işlemlerinden doğan borçlar ile finansal kiralamaya konu olan kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark yani henüz ödenmemiş finansal kiralama borçlanma maliyetleri "302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri" hesabına borç kaydedilerek izlenir. Finansal kiralama sözleşmesine uygun olarak tamamlanan her dönem sonunda gerçekleşmiş olan faiz giderleri tutarları "302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri" hesabına alacak, "66 Borçlanma Maliyetleri" he-

sap grubunda ilgili borçlanma giderleri hesabına borç olarak kaydedilir. Kiracının, finansal kiralama yapanlara olan ve vadesi 1 yılı aşan borçlarında ise, "402- Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri" hesabına kaydedilir. Dönemsellik ilkesi gereği olarak kiralama sözleşmesine uygun olarak tamamlanan ve her dönem sonunda izleyen döneme ilişkin tutar "302- Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri" hesabına borç, "402- Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri" hesabına alacak kaydedilir.

VUK'nun üçüncü kitabının üçüncü kısmının birinci bölümü ile ve ilgili genel tebliğlerde kiralama konusu iktisadi kıymet için belirlenmiş esaslar çerçevesinde kiracı tarafından, iktisadi kıymetlin kullanım hakkı amortismanına tabi tutulacaktır. VUK'nu 285. maddesi kapsamında, finansal kiralama borçları reeskonta tabi tutulamayacaktır.

B-KIRALAYANA İLİŞKİN FİNANSAL KIRALAMA İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Kiralama süresi boyunca kiracı tarafından yapılacak kira ödemelerinin toplam tutarı (anapara + faiz), kiralayan tarafından aktive alınacaktır. Tekdüzen Hesap Planında yer alan "12-Ticari Alacaklar" hesap grubunda yer alan "120-Alicılar" hesabının açıklamasına "Finansal kiralama doğan senetsiz alacaklar da bu hesapta izlenir" ifadesi eklenmiştir. "12-Ticari Alacaklar" hesap grubunda yer alan "121 Alacak Senetleri" hesabının açıklamasına "Finansal kiralama işlemlerinden doğan senetli alacaklar da bu hesapta izlenir" ifadesi eklenmiştir. Bu durumda, içinde bulunulan dönem içerisinde tahsil edilecek finansal kiralama gelirleri duruma göre (senetli-senetsiz) 120 ya da 121 hesap kodları ile izlenecek; içinde bulunulan dönemden sonraki kira taksitlerinin toplamı ise 220 ya da 221 hesap kodları ile izlenecektir.

- "12-Ticari Alacaklar" hesap grubunda "124-Kazanılmış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri (-)" hesabı açılmıştır. Tebliğe göre, finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan alacaklar ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz kazanıl-

mamış finansal kiralama faiz gelirleri: "124-Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri" hesabına alacak olarak kaydedilecektir. Dönem sonlarında gerçekleşmiş faiz gelirleri tutarları 124-Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri hesabına borç, "60-Brüt Satışlar" hesap grubunda ilgili satış geliri hesabına alacak olarak kaydedilir. Ancak, esas faaliyet konusu finansal kiralama olmayan işletmelerce yapılan finansal kiralama işlemiyle gerçekleşmiş faiz gelirleri, "64-Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar" hesap grubunda faiz geliri hesabına alacak olarak kaydedilir.

- MUHASEBE KAYITLARINA İLİŞKİN BİR ÖRNEK

"AKYURT" A.Ş. yatırım faaliyetlerinde kullanılmak üzere KARAMAN Finansal Kiralama Şirketi'nden rayiç bedeli 100.000-YTL olan bir makineyi kiralamıştır. Bu kiralama işlemine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Kiralama Süresi	5 Yıl
Kiralama Konusu Varlığın	
Bugünkü Değeri	100.000-YTL
Satın Alma ve Sözleşme Tarihi	01.01.2005
Kiralama Konusu Varlığın	
Ekonomik Ömrü	5 Yıl
Yıllık Faiz Oranı	% 20
Yıllık Kira Tutarı	33.438-YTL
KDV Oranı	% 1

Yıllık kira tutarı, anapara ve faizi de içerecek şekilde aşağıdaki formül aracılığıyla bulunur.

$$\text{Yıllık Taksit Tutarı} = A \cdot \frac{(1+r)^n \cdot r}{((1+r)^n - 1)}$$

r : Yıllık Faiz Oranı

A: Kiralama Konusu Varlığın Bugünkü Değeri
n: Kiralama Süresi

$$\text{Yıllık Taksit Tutarı} = 100.000 \cdot \frac{(1+0,20)^5 \cdot 0,20}{((1+0,20)^5 - 1)} = 33.438 \text{ -YTL}$$

Tarih	Yıllık Kira Bedeli	Finansman Maliyeti	Anapara	Kira Ödemelerinin Bugünkü Değeri
01.01.2005	5 Yıl	%20	100.000	100.000
31.12.2005	33.438	20.000	13.438	86.562
31.12.2006	33.438	17.312,40	16.125,60	70.436,40
31.12.2007	33.438	14.087,28	19.350,72	51.085,68
31.12.2008	33.438	10.217,14	23.220,86	27.864,82
31.12.2009	33.438	5.572,96	27.865,04	0
Toplam	167.190	67.190	100.000	

A-) KIRALAYANIN MUHASEBE KAYITLARI

Finansal kiralamaya konu makinenin satın alınması:

-----01.01.2005-----	
253- Tesis, Makine ve Cihazlar	100.000
191- İndirilecek KDV	1.000
102- Bankalar	101.000
-----/-----	

Kiralama Sözleşmesinin Kayda Alınması:

-----01.01.2005-----	
120- Alıcılar	33.438
220- Alıcılar	133.752
253- Tesis, Makine ve Cihazlar	100.000
124- Kazanılmamış Finansal Kir.	
Faiz Gelirleri	20.000
224- Kazanılmamış Finansal Kir.	
Faiz Gelirleri	47.190
-----/-----	

İlk KiraTaksidinin Tahsili:

-----31.12.2005-----	
102- Bankalar	33.772,38
124- Kazanılmamış Finansal Kir.	
Faiz Gelirleri	20.000
120- Alıcılar	33.438
391- Hesaplanan KDV	334,38
600- Yurtiçi Satışlar	20.000
-----/-----	

Daha önce finansal kiralama sözleşmesi kayda alınırken müşteri tümüyle borçlandırılmış ve karşılığında da kazanılmamış faiz gelirleri tahakkuk ettirilmiş olduğundan, bu fatura ile sadece KDV tahakkuku kayda alınacaktır.

2005 Sonu İtibariyle Vadesi 1 Yılın Altına Düşen Alacakların ve Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirlerinin İlgili Hesaba Aktarılması:

-----31.12.2005-----	
120- Alıcılar	33.438
220-Alıcılar	33.438
-----/-----	

-----31.12.2005-----

224- Kazanılmamış Finansal Kir.	
Faiz Gelirleri	17.312,40
124- Kazanılmamış Finansal Kir.	
Faiz Gelirleri	17.312,40
-----/-----	

2006 Yılı Kira Taksidinin Tahsili:

-----31.12.2005-----	
102- Bankalar	33.772,38
124- Kazanılmamış Finansal Kir.	
Faiz Gelirleri	17.312,40
120- Alıcılar	33.438
391- Hesaplanan KDV	334,38
600- Yurtiçi Satışlar	17.312,40
-----/-----	
-----31.12.2006-----	

120- Alıcılar	33.438
220-Alıcılar	33.438
-----/-----	

-----31.12.2006-----

224- Kazanılmamış Finansal Kir.	
Faiz Gelirleri	14.087,28
124- Kazanılmamış Finansal Kir.	
Faiz Gelirleri	14.087,28
-----/-----	

Yukarıdaki Finansal kiralama taksidi ile ilgili kayıtlar, dönemsellik ilkesi gereğince 2007 , 2008 ve 2009 yılları için de tekrarlanacaktır.

B-) KİRALACININ MUHASEBE KAYITLARI**Kiralama Sözleşmesinin Kayda Alınması:**

Finansal kiralama konusu makine, "net bilanço aktif değeri" ile "kira ödemelerinin bugünkü değeri"nden düşük olanı ile değerlendirilerek aktifleştirilir ve aynı miktar pasife "anapara borcu" olarak kaydedilir.

-----31.01.2005-----

265- Finansal Kiralama Hakları 100.000

302- Ertelenmiş Fin. Kir.

Borçlanma Maliyeti 20.000

402- Ertelenmiş Fin. Kir.

Borçlanma Maliyeti 47.190

301- Finansal Kir. İşlemlerinden

Borçlar 33.438

401- Finansal Kir. İşlemlerinden

Borçlar 133.752

/-----

İlk KiraTaksidinin tahakkuku,

-----31.12.2005-----

301- Finansal Kir. İşlemlerinden

Borçlar 33.438

191- İndirilecek KDV 334,38

320- Satıcılar 33.772,38

/-----

Faturanın Ödenmesi ve Faiz Giderinin Kaydı:

-----31.12.2005-----

320- Satıcılar 33.772,38

102- Bankalar 33.772,38

/-----

Her dönem sonunda gerçekleşmiş bulunan faiz giderinin 780-Finansman Giderleri Hs borç kaydedilmesi gerekmektedir

/-----

780- Finansman Giderleri 20.000

302- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma

Maliyeti 20.000

/-----

Vadesi itibariyle 1 Yılın Altına Düşen Borçların ve Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetlerinin İlgili Hesaplara Aktarılması:

-----31.12.2005-----

401- Finansal Kir. İşlemlerinden

Borçlar 33.438

301- Finansal Kir. İşlemlerinden

Borçlar 33.438

/-----

-----31.12.2005-----

302- Ertelenmiş Fin. Kir.

Borçlanma Maliyeti 17.312,40

402- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma

Maliyeti 17.312,40

/-----

Yıl Sonu İtibariyle Amortisman Giderlerinin Kaydı:

-----31.12.2005-----

770- Genel Yönetim Giderleri 20.000

(veya 730)

268- Bifikmiş Amortismanlar 20.000

/-----

Yine geçici vergi dönemlerinde de amortisman hesaplanacaktır. Finansal kiralama hakları gerekmesi halinde enflasyon düzeltmesine de tabi olacaktır.

İkinci Kira Taksidinin Ödenmesi:

-----31.12.2006-----

301- Finansal Kir. İşlemlerinden

Borçlar 33.438

780- Finansman Giderleri 17.312,40

191- İndirilecek KDV 334,38

302- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma

Maliyeti 17.312,40

102- Bankalar 33.772,38

/-----

Vadesi itibariyle 1 Yılın Altına Düşen Borçların ve Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetlerinin İlgili Hesaplara Aktarılması:

-----31.12.2006-----

401- Finansal Kir. İşlemlerinden	
Borçlar	33.438
301- Finansal Kir. İşlemlerinden	
Borçlar	33.438

-----/------

-----31.12.2006-----

302- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma	
Maliyeti	14.087,28
402- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma	
Maliyeti	14.087,28

-----/------

2006 Yılı İçin Amortisman Ayrılması:

-----31.12.2006-----

770- Genel Yönetim Giderleri	20.000
(veya 730)	
268- Birikmiş Amortismanlar	20.000

-----/------

Kiracı tarafından yukarıdaki gibi yapılması gereken kayıtlar, dönemselilik ilkesi gereği 2007 , 2008 ve 2009 yıllarında da yapılacaktır.

III- SONUÇ:

Finansal kiralama işlemlerine ilişkin getirilen yeni düzenlemeye paralel olarak, 25185 sayılı Resmi Gazete’de 11 Sıra Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde, Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve Hesap Planı Açıklamaları ile ilgili düzenlemeler getirilerek, finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır. Finansal kiralama işlemlerini muhasebe kayıtlarına aktarma işlemlerindeki karışıklığı gidermek amacıyla işlemlere uygun hesap kodları ve isimleri belirlenmiştir. Böyle bir yasal düzenlemeye gidilerek, işlemlerin muhasebeleştirilmesi hem uluslararası muhasebe standartlarına hem de Türkiye Muhasebe Standartlarında belirtilen kurallar çerçevesinde kayıt altına alınması sağlanmış olup, diğer taraftan muhasebe kayıtlarının, muhasebenin temel kavramlarından özün önceliğine göre yapılması öngörülmüştür.

Yararlanılan Kaynaklar:

- 1-V.U.K ve 319 Nolu V.U.K Genel Tebliği
- 2-Finansal Kiralama,Mehmet Koç